

KAIMO TURIZMO DARNIOS PLĖTROS PERSPEKTYVOS

Vytautas Jonas Žilinskas, Margarita Maksimenko
Klaipėdos universitetas

Lietuvos Respublikoje (LR) yra palankios rekreacinės sąlygos, leidžiančios plėtoti kaimo turizmo verslą. Šiandien kaimo turizmas – reikšminga Lietuvos turizmo sektoriaus dalis, išsiskirianti savitumu ir konkurencinėmis savybėmis bei galinti veikti valstybės ar savivaldybės įvairių formavimą, skatinti atvykstantojo turizmo augimą. Straipsnyje kaimo turizmas analizuojamas kaip socialinis-ekonominis reiškinys, kurio plėtra yra vienas iš būdų gerinti kaimo gyventojų gyvenimo lygį. Nagrinėjamas darnios plėtros aktualumas, pateikiama kaimo turizmo Lietuvoje būklės analizė, siūlomas Lietuvos kaimo turizmo SWOT analizė bei aptariamos jo darnios plėtros perspektyvos.

Kaimo turizmas, darni plėtra, SSGG (SWOT) analizė, plėtros perspektyvos.

Įvadas

Dėl ekonominės, socialinės ir politinės globalizacijos procesų įtakos turizmas tapo pirmaujančia ūkio šaka daugelyje valstybių. Vis daugiau dėmesio ir lėšų skiriama turistų pritraukimui į šalį bei jų pakartotiniam atvykimui. Viena iš sparčiausiai vystančių Lietuvos turizmo atšakų – kaimo turizmas, kuris ne tik leidžia tolydžiai plėtoti regiono ekonomiką, bet ir padeda išspręsti vieną aktualiausių problemų – Lietuvos kaimo gyventojų užimtumą. Todėl kaimo turizmas turi būti palaikomas bei plėtojamas Lietuvos Respublikoje lygiai su kitais reikšmingais verslo sektoriais.

Šiuo metu pasaulinė bendrija formuoja naują požiūrį į ekonominį augimą, siekdama užtikrinti darnią plėtrą, t. y. suderinti gamybos augimą ir aplinkos apsaugą. Mokslininkai pasisako už pasaulio (gamtos) ir žmogaus darną, gamtos gerbimą. Pasak R. Čiegio (2001), atsirado nauja vertybių sistema, reikalinga „globaliai pušiausvyrai“ pasiekti. Šios tendencijos yra ypač svarbios kaimo turizmo plėtrai, nes ši veikla siejama su šalies gamta bei jos kraštovaizdžiu, kurio išsaugojimas yra bendra šalies gyventojų užduotis.

Straipsnio **objektas** – Lietuvos kaimo turizmas.

Straipsnio **tikslas** – išanalizuoti kaimo turizmo būklę Lietuvoje, sudaryti Lietuvos kaimo turizmo SWOT analizę bei numatyti jo darnios plėtros perspektyvas. Straipsnis parengtas naudojant sistemavimo, loginės, grafinės, SSGG (SWOT) analizės, apibendrinimų metodus bei logines išvadas.

Darnios plėtros koncepcija ir aktualumas

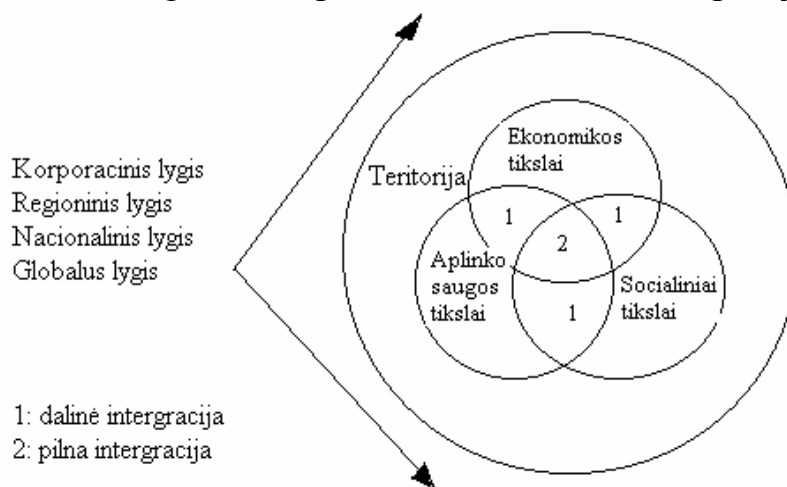
Plėtros klausimai tapo ypač aktualūs, kai 20 amžiuje pasaulyje labai išsiplėtė gamyba, išryškėjo prieštaravimų tarp materialinių gėrybių gausėjimo ir nesustabdomo gamtos išteklių naudojimo, aplinkos teršimo. Gamyba visose pramoninėse šalyse pamažu įgavo gamtą griauančią ir alinančią pobūdį, kas galiausiai pakrypo prieš patį žmogų (Čiegis, 2007). D. Štreimikienė ir R. Kovaliov (2007) pažymi, kad gamtos produktyvumo potencialas vis labiau mažėja, teršiama ir kitaip alinama

gamta, o atsinaujinantys ištekliai naudojami tokiais tempais, kad gamta nebespėja jų atkurti. Tuo pačiu metu pasaulyje vis daugėja žmonių, kuriems šių išteklių reikia. Todėl šiuo metu jaučiamas padidėjęs poreikis pasauliniu mastu išsaugoti aplinką ir garantuoti normalų žmonijos gyvenimą, o tai lemia esminius visų veiklos sričių – gamybos, paslaugų, rinkodaros, vartojimo, valstybės valdymo bei tarptautinių ekonominių ir politinių organizacijų politikos pokyčius. Ekologinėms ir socialinėms problemoms spręsti jau nebepakanka kai kurių valstybių aplinkosauginės veiklos – reikia suvienytų ir koordinuotų visų valstybių ir tarptautinių organizacijų pastangų.

Darni plėtra – tai ilgalaikė, nuolatinė visuomenės plėtra, siekiant tenkinti žmonijos poreikius dabar ir ateityje, racionaliai naudojant bei papildant gamtos išteklius, saugant Žemę ateities kartoms (Grublienė, 2003). Verta pažymėti, kad lietuvių kalba angliškas terminas *sustainable* (angl. *sustainable* – stabilus, besitęsiantis, harmoningas, subalansuotas, tvarus, tolydus) neturi nusistovėjusio atitikmens. Ilgą laiką mokslininkų buvo vartojamas terminas „tolydi plėtra“, tačiau dabar vis daugiau mokslininkų ir lietuvių kalbos tyrinėtojų siūlo vartoti „darnios plėtos“ sąvoką.

Darnios plėtos strateginio valdymo objektą užduoda atskirų darnios plėtos dimensijų derinimas konkrečioje teritorijoje. V. Grublienė (2003) pažymi, kad naujaisiais T. Dyllick ir K. Hockerts siūlymais yra išskiriami keturi darnios plėtos lygmenys, kurių integraciją V. Grublienė pateikia paveiksle.

Įmonės aplinkoje nagrinėjamas korporacinis darnios plėtos lygis, kurį daugelis sėkmingai veikiančių įmonių vadovų pripažįsta kaip būtina sėkmingo funkcionavimo sąlygą. Savivaldybių teritorijoje, regioniniame darnios plėtos lygmeniu gyvendinami „Vietos darbotvarkės 21“ principai. Nacionaliniame darnios plėtos lygmenyje įgyvendinamos darnios plėtos programos valstybės mastu. Visuotinio darnumo pažanga vyksta labai vangiai, nes skurdo didėjimas kai kuriose pasaulio valstybėse, antiglobalistų judėjimas ir kiti neigiami veiksniai stabdo šio proceso veiksmingumą. Būtina bet kurio lygmens gaubiamoji yra politinės demokratijos stiprinimas, taika ir saugumas. Kiekviename darnios plėtos lygmeniu siekiama visapusiškesnės ekonomikos, aplinkosaugos ir socialinių tikslų integracijos.

Pav. Darnios plėtos lygių integracija

Darnios plėtros rekomenduojama pradėti siekti tuo pačiu metu visais lygmenimis: globaliniu (tarptautinės „Darbotvarkės 21“), valstybių (nacionalinės „Darbotvarkės 21“), regionų (regioninės „Darbotvarkės 21“, pvz., jau išplėtotą „Baltija 21“) ir vietos (vietos „Darbotvarkės 21“). Ypač didelis dėmesys „Darbotvarkės 21“ skiriamas vietiniam lygmeniui, kurio institucijos sprendžia tiesiogiai gyventojus liečiančias problemas, raginant rengti vietos „Darbotvarkės 21“, t. y. veiklos planus, skirtus darniajai plėtrai užtikrinti, šitaip sukuriant sąlygas visapusiškai plėtrai ir harmoningai žmogaus ir gamtos koegzistencijai (Čiegis, 2002).

Darnios plėtros koncepcija dabartiniu metu evoliucionuoja, apimdama ne tik aplinkos apsaugą, technologijų ir gamtos sąveiką, bet ir platesnius regionų ir valstybių socialinius, kultūrinius ir net kartų kaitos klausimus. Pagrindiniai tolydžiosios plėtros aspektai, kaip pažymi R. Čiegis (2002), yra:

- *aplinkos apsaugos* (plėtra, nepažeidžiant gyvosios ir negyvosios gamtos procesų harmonijos, tausojant gamtos išteklius ir biologinę įvairovę);
- *ekonominis* (efektyvi plėtra, teisingai paskirstant gamtos išteklius);
- *socialinis* (žmonių savarankiškumo ir visuomeninio tapatumo plėtra, skatinant visus dalyvauti priimančiam sprendimui bei sprendžiant visas aplinkos apsaugos problemas);
- *kultūrinis* (plėtra, atitinkanti kultūros ir etikos vertybių nuostatas).

R. A. Ligeikienė (2003) pažymi, kad pastaraisiais metais vis dažniau minima darni, subalansuota turizmo plėtra, bei tokios alternatyvios turizmo formos kaip ekoturizmas, žaliasis turizmas. Ši plėtra sietina su jau esamų išteklių ir pajėgumų efektyvesniu panaudojimu, neskatinant drastiškų aplinkos transformacijų, siekiant patenkinti vis didėjančius augančio turistų skaičiaus poreikius. Pritariant darnios turizmo sistemos plėtros nuostatomis, tenka pripažinti ir spręsti *dilemą* tarp siekių pritraukti kuo didesnius turistų srautus į šalį, t. y. *poreikio fizinei-erdvinei turizmo plėtrai* ir poreikio išvengti masinio turizmo sąlygojamų poveikių sociokultūrinei bei fizinei aplinkai, t. y. *siekio kuo mažiau paveikti ir transformuoti susiklosčiusią socialinę, kultūrinę bei aplinkos struktūrą*.

Sistemingas turizmo vystymas – tai šiandieninio turizmo plėtra, atsižvelgiant į ateities turizmo poreikius. Visi ištekliai bus kontroliuojami taip, jog ekonominės, socialinės bei estetiškos reikmės bus įgyvendintos palaikant kultūrinę integraciją, būtinus ekologinius procesus, biologinę įvairovę bei gyvybės palaikymo sistemas (Matekonienė, 2002). Kaimo turizmas turi ne aklaai tenkinti vis augančius turistų poreikius, bet ir stebėti, kad tie poreikiai būtų tenkinami atsižvelgiant į aplinkosaugos reikalavimus bei darnios plėtros principus (Sharpley, 2007).

Kaip pažymi J. Matekonienė, L. Navackaitė, J. Dumbauskaitė (2002), tam, kad subalansuotumas, darnumas realiai egzistuotų, iš ekonominės pusės plėtra privalo padėti stiprinti ir diversifikuoti kaimo vietovių ekonomiką; garantuoti, jog iš veiklos vietos gyventojai gaus realų pelną; būti orientuota į ilgalaikę, o ne trumpalaikę gerovę; išvengti žalingo pašalinio poveikio nacionalinėje, regioninėje ar vietinėje ekonomikoje.

Iš aplinkos pusės tam, kad darnumas realiai egzistuotų, plėtra privalo atsižvelgti į gamtos bei aplinkos vientisumą; mažinti neatsinaujinančių išteklių sunaudojimą; vartoti atsinaujinančius išteklius ne didesniu tempu nei gamta gali vėl juos

atkurti; efektyviai pritaikyti visus jau panaudotus išteklius; šalinti teršalus ir visą kitą, kas daro aplinkai neigiamą poveikį.

Kaimo turizmas Lietuvoje

Lietuvoje yra palankios rekreacinės sąlygos, leidžiančios plėtoti kaimo turizmo verslą. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenimis, Lietuvos rekreacinis potencialas, tinkamas kaimo turizmo plėtrai, yra itin įvairus – jį sudaro gausūs miškai (32 proc. šalies teritorijos), tankus vidaus vandenu tinklas (2 850 ežerai ir 760 upių), kultūros paveldo objektai ir tradiciniai amatai. Turizmui ypač patrauklios saugomos teritorijos (5 nacionaliniai ir 30 regioninių parkų, 26 draustiniai). Gausūs kurortų gydomieji ir rekreaciniai išteklių gali patenkinti didžiulius sveikatingumo paslaugų ir kurortų plėtros poreikius. Kurorto statusą turi Birštono, Druskininkų, Neringos ir Palangos miestai, kuriuose gausu moksliskai ištirtų mineralinio vandens ir gydomųjų durpių išteklių, sveikatinimui (reabilitacijai) palankus mikroklimatas. Lietuvos kultūros vertybių registre užregistruota apie 25000 kultūros paveldo objektų, iš jų daugiau kaip 7000 – valstybės saugomi kultūros paveldo objektai. Turizmui svarbios išlikusios pilys, gynybinio paveldo objektai, bažnyčios ir vienuolynai, dvarai ir dvarų sodybos, istoriniai parkai, etnografiniai kaimai ir pramonės paveldas.

Anot D. Labanauskaitės, V. Jusčio (2001), kaimo turizmas – tai ne tik turizmo sektorius, tai alternatyvioji veiklos rūšis, kaimo vietovių žemės verslas. Kaimo gyventojai gali ne tik pardavinėti savo ūkio produktus, bet ir papildyti pajamas, kartu sėkmingai integruotis į dabartinę konkurencinę visuomenę. Kaimo turizmas Lietuvoje yra tik papildoma veiklos sritis, leidžianti padidinti ūkininkų pajamas 30–40 procentų, sukurti papildomų darbo vietų (Žalienė, 2002). Taip pat autoriai teigia, kad teikiančiųjų kaimo turizmo paslaugas pajamos priklauso nuo daugelio veiksnių, tačiau dažniausiai kaimo turizmas sudaro tik dalį ūkininko pajamų. Verskis vien tik kaimo turizmu gali tik sodybų šeiminkai, gyvenantys turtingose rekreacinėse zonose.

Kaimo politikos tikslas pasikeitė iš „daugiau maisto žemomis kainomis“ į tikslą, apimantį žmonių gerovės, ekonomikos bei aplinkos aspektus kaimo regionuose (Armaitienė, 1999). Ypatingas dėmesys skiriamas ekonomikos stiprinimui ir diversifikavimui kaimo regionuose. Ūkininkavimas nėra vienintelis ar net dominuojantis sektorius šioje ekonomikos šakoje. Ūkininkų vaidmuo daugelyje regionų keičiasi. Nors jie vis dar gali būti svarbūs kaip maisto produktų gamintojai, vis dėlto ūkininkų vizija keičiasi: ateities ūkininkai – tai erdvės, skirtos rekreacijai, kūrėjai, kultūrinio paveldo sergėtojai (Matekonienė, 2002). Anot A. Astromskienės, D. Šleinienės, G. Tiškienės (2007), kaimo turizmo kaip socialinio reiškimo ir ūkininkavimui alternatyvios veiklos pradžia Lietuvoje laikytini 1994 metai. Tačiau tai nebuvo nauja veikla Lietuvoje. Lietuvos kaimo sodybose poilsiaujama buvo jau praėjusio šimtmečio pradžioje. Nors kaimo turizmo vartojimo išlaidos vienam žmogui yra žemesnės nei kitų turizmo šakų, jos sudaro didesnę pridėtinę vertę vietovėje (Kizos, 2007).

Šiuo metu kaimo turizmas – reikšminga Lietuvos turizmo sektoriaus dalis, išsiskirianti savitumu ir konkurencinėmis savybėmis turėti įtakos savivaldybės ar valstybės įvaizdžio formavimui, skatinti atvykstamojo turizmo augimą. Kaimo turizmo stiprybė – tautos materialinio ir dvasinio paveldo panaudojimas, jo kūrybingas pritaikymas modernios visuomenės aplinkoje. Tokia linkme kaimo turizmo plėtrą orientuoja ir valstybės turizmo plėtros politika, išreikšta Kaimo turizmo ir tradicinių amatų plėtros 2007–2013 metų programoje, ir patrauklias kaimo turizmo perspektyvas matantys Lietuvos gyventojai.

Kaimo turizmas – viena iš labiausiai pastaraisiais metais išplėtotų veiklų. Kaip pažymi A. Astromskienė, D. Šleinienė, G. Tiškienė (2007), tai veikla, į kurią Lietuvos integracijos į Europos Sąjungą (ES) proceso laikotarpiu investuota vos 1 proc. kaimo plėtros paramai skirtų lėšų, tačiau veiklos apimtys išaugo daugiau kaip du kartus. Kaimo turizmo pokyčius lėmė ne tik parama tiesioginėmis investicijomis kaimo turizmo verslui, bet ir ES pagalba informacijos apie kaimo turizmo paslaugas sklaidai, sodybų šeiminių mokymui, konsultavimui. V. Atkočiūnienė (2007) teigia, kad vienas iš kaimo plėtros veikėjų – vietos veiklos grupės, t. y. partnerystės organizacijos, sujungiančios bendruomeninį, privatų, vietos valdžios bei valstybinį sektorius, kurių bendra veikla siejama su nuolatiniais ir ilgalaikiais veiksmis siekiant kaimo integruotos plėtros.

Kaimo turizmas laikomas vienu iš sparčiausiai augančiu turizmo paslaugų sektoriumi Lietuvoje. 2001 metais buvo įregistruotos 203 kaimo sodybos, o 2003 metų pradžioje – jau 287. Statistikos departamento duomenimis, 2004 metais apgyvendinimo paslaugas teikė 361 kaimo turizmo sodyba, o 2005 metais – 398 kaimo turizmo sodybos. Ekspertų duomenimis, 2002 metais kaimo sodybose poilsavo maždaug 70 tūkstančių žmonių, iš jų apie 6 procentus – užsieniečių. Pagrindiniai kaimo turizmo paslaugų vartotojai yra šalies gyventojai, o užsienio turistai dar tik atranda šią turizmo rūšį. Prie kaimo turizmo plėtros labai prisidėjo kaimo turizmo, amatų informacinės-rezervavimo sistemos sukūrimas (LR Vyriausybės nutarimas, 2007).

Žemės ūkio ministerijos duomenimis, per pastaruosius metus kaimo turizmo sodybų skaičius išaugo keturis kartus. Tai lėmė entuziastingas Lietuvos gyventojų dalyvavimas kuriant kaimo turizmo paslaugų infrastruktūrą, palanki teisinė aplinka bei finansinė ir konsultacinė parama.

J. Ramanauskienė, A. Gargasas (2007) teigia, kad galima skirti šiuos kaimo turizmo paslaugų kokybės vertinimo kriterijus:

- informacija vartotojams apie kaimo turizmo sektoriaus naujoves;
- bendras kaimo turizmo sektoriaus ir konkrečios kaimo turizmo sodybos įvaizdis;
- komunikacijos sistemos „vartotojas – paslaugos tiekėjas“ kokybės tobulinimo būdai ir modeliai;
- rėmimo priemonės.

Daugelyje nuošalių ir mažai rentabilių ES regionų kaimo turizmas yra ta veikla, kuri leidžia tolydžiai plėtoti regiono ekonomiką ir patenkinti gyventojų socialinius poreikius. Kartais atrodo, kad tai vienintelė krizinių regionų panacėja. Iškyla priklausomybės pavojus ekonominio sąstingio regionuose. Svyruojant paklausai, dėl šios priklausomybės regionas gali tapti labai pažeidžiamas. Kaimo turizmas taip pat teikia socialinę ir kultūrinę naudą, tai yra socialiniai kontaktai tarp vietinių gyventojų ir turistų – išaugęs kultūrinio paveldo svarbumo bei apsaugos suvokimas, atsiradę tvirtesni tarpusavio ryšiai tarp vietos gyventojų. Tai leidžia vietinei bendruomenei vystyti vietinę ekonomiką, gerinti pragyvenimo lygį, tausoti kultūrinį paveldą bei socialines vertybes (Matekonienė, 2002).

Anot R. Povilaičio (2002), kultūros veiksniai yra svarbūs sprendžiant visas esmines šiuolaikinio kaimo, o taip pat ir kaimo turizmo, plėtros problemas. Kaimo išsaugojimas ir atkūrimas priklauso nuo jo gyventojų sugebėjimo rasti naudingas veiklos rūšis ir gauti pakankamai pajamų, kurias gali užtikrinti alternatyvios veiklos rūšys. Tačiau sodybų turėtojai turi ne tik teikti maitinimo ir apgyvendinimo paslaugas poilsiautojams, bet ir rengti ecoturizmo paslaugas – floros ir faunos stebėjimą, išvykas pėsčiomis (žygius), vaikščiojimą aukštumomis (Zografos, 2007). Y. Mansfield ir A. Jonas (2006) taip pat pažymi, kad užsienio turistai dažnai tenkinasi tik nacionalinio maisto bei gėrimų ragavimu, vis mažiau dėmesio skiriant tautinių tradicijų ir papročių pažinimui.

Kaimo turizmo plėtros prielaidos ir perspektyvos

Lietuvoje yra palankios rekreacinės sąlygos, leidžiančios plėtoti kaimo turizmo verslą. Nepaisant aukštų kaimo turizmo paslaugų dinamikos rodiklių, jų lyginamasis svoris bendroje turizmo paslaugų apimtyje yra gana nedidelis (Valančiauskaitė, 2002).

Siekiant plėtoti kaimo turizmą Lietuvoje, reikia įvertinti jo plėtrai palankius ir neigiamus veiksnius. Neigiamų veiksnių išskyrimas pirmiausia būtinas tam, kad būtų galima objektyviai juos įvertinti, išrasti priemonių jiems eliminuoti ar bent sumažinti neigiamą poveikį. Palankių veiksnių išskyrimas reikalingas kaimo turizmo plėtros perspektyvoms numatyti. Šiuo tikslu buvo atlikta kaimo turizmo Lietuvoje SSGG (stiprybių, silpnybių, galimybių bei grėsmių) analizė (1 lentelė).

Iš pateiktos SSGG (SWOT) analizės galima teigti, kad kaimo turizmas Lietuvoje turi daug privalumų, leidžiančių jam sėkmingai egzistuoti bei tam tikrų trūkumų, kurie stabdo kaimo turizmo plėtrą. Tačiau, nepaisant to, kad daugelis grėsmių taip pat gali būti plėtros kliūtis, yra nemažai galimybių, kurios numato plėtros perspektyvas.

Lentelė. Kaimo turizmo Lietuvoje SSGG (SWOT) analizė

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
<ol style="list-style-type: none"> 1. Palanki geografinė padėtis. 2. Gausus ir savitas kaimo turizmo išteklių potencialas. 3. Mažai urbanizuotas, vaizdingas kraštovaizdis. 4. Turtingas istorinis paveldas. 5. Kultūros tradicijos, šventės, papročiai. 6. Palyginti nedidelės kaimo turizmo paslaugų kainos. 7. Kainos ir paslaugų kokybės atitikimas. 8. Santykinai mažas dirvožemio, vandens ir oro užterštumas. 9. Kaimo turizmo paslaugos tiekėjai atleidžiami nuo tam tikrų mokesčių. 10. Draugiški, vaišingi, nuoširdūs žmonės. 11. Didėjantis miesto gyventojų noras praleisti laiką ramioje aplinkoje. 12. Naujų darbo vietų sukūrimas. 13. Vietinės administracijos ir gyventojų didėjantis domėjimasis kaimo turizmo paslaugų tiekimo galimybėmis. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stiprus klimato sezoniškumo poveikis. 2. Nesuformuotas Lietuvos, kaip turizmui patrauklios valstybės, įvaizdis. 3. Neparengti turistams lankyti ir nenaudojami turizmui kultūros paveldo objektai. 4. Silpna kaimo turizmo objektų ženklavimo ir informacijos sistema. 5. Nepakankama administravimo darbuotojų ir aptarnaujančiojo personalo kvalifikacija. 6. Sunkumai atvykti Rytų rinkos turistams (sudėtinga vizų gavimo problema). 7. Kaimo turizmo paslaugų pasigendama Lietuvos pasienio vietovėse, šalies nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose. 8. Kaimo turizmo plėtrai dar mažai panaudojami dvarai, vėjo ir vandens malūnai, kiti nenaudojami kaimų pastatai. 9. Nepajėgumas aptarnauti didelius lankytojų srautus. 10. Kaimo turizmas nepasirengęs priimti neįgaliuosius. 11. Finansinių išteklių trūkumas ir neaiški kaimo turizmo verslo rėmimo sistema. 12. Bendravimo su turistais barjeras dėl užsienio kalbų nemokėjimo. 13. Nepakankama gyventojų verslinė motyvacija. 14. Nepakankamai išvystyta infrastruktūra kaimo vietovėse. 15. Kai kurios tradicinės nuostatos, įpročiai, konservatyvumas, būdingi kaimo gyventojams. 16. Nepakankamas vietinio maisto gamybos atitikimas sanitarines normas.
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tarptautiniai ryšiai, išplėtoti dėl Lietuvos narystės Europos Sąjungoje. 2. Didėjanti šalies gyventojų kaimo turizmo paslaugų ir pramogų bei aktyvaus poilsio paklausa. 3. Išsamesnė gyventojų verslumo ir turizmo reikšmės samprata. 4. Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiamų galimybių panaudojimas 5. Sumažėjęs kai kurių Europos ir Azijos turizmo regionų patrauklumas. 6. Padidėjęs susidomėjimas savaitgalio poilsiu, trumpalaikėmis kelionėmis (iki 3 dienų). 7. Galimybė vystyti tiesioginį žemės ūkio produktų pardavimą, įskaitant ir ekologiškus produktus. 8. Galimybė plėtoti vandens turizmą, kultūrinį-pažintinį bei ekoturizmą. 9. Techninės ir socialinės infrastruktūros vystymas. 10. Žmonių (kaimo gyventojus) ugdymas, mokymas, rinkodaros žinių suteikimas 11. Bendradarbiavimas su kaimynystėmis valstybėmis (Kaliningrado sritimi, Latvija, Lenkija) dėl bendrų rekreacijos zonų 12. Sportinės veiklos infrastruktūros plėtra (golfo laukai, hipodromai ir pan.) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Galimybė, jog suprastės aplinkos kokybė. 2. Kenks nepalankaus Lietuvos įvaizdžio apraiškos. 3. Negebėjimas panaudoti šalies turizmo išteklių. 4. Didėjanti tarptautinė konkurencija. 5. Kaimo turizmo verslo plėtojimas nesiremia šiandieniniais rinkodaros mokslo reikalavimais. 6. Žmonių migracija į miestus ir užsienį. 7. Žemas gyventojų supratimo apie aplinką, ekologiją lygis. 8. Kaimo kraštovaizdžių savitumo nykimas. 9. Didelį turistų srautai gali iš esmės paveikti kaimo gyvenimo būdą ir pakirsti tebeegzistuojančias etnines tradicijas.

Išvados

1. Kaimo turizmas – viena iš sparčiausiai augančių turizmo šakų Lietuvoje, turinti daug privalumų ir stiprybių, pradedant nuo palankios geografinės padėties, ir baigiant, bet neapsiribojant, gausiu ir savitu kaimo turizmo išteklių potencialu. Tačiau, nepaisant visų stiprių šiandieninio kaimo turizmo ypatybių, atlikus SSGG analizę galima įvardinti ir daug trūkumų, kurie trukdo Lietuvos kaimo turizmo įvaizdžiui, bet sukuria galimybes kaimo turizmo tolesnei plėtrai.

2. Nuolat didėjant kaimo rekreacinės funkcijos reikšmei, atsiranda galimybė vis didesnę jo gyventojų dalį įtraukti į šalies kaimo turizmo verslą. Šio verslo sėkmės prielaidos yra ne tik specialios paslaugų teikimo žinios ir verslumo geba, bet ir platus kultūrinis akiratis: kitų šalių patyrimo šioje srityje žinojimas, mokėjimas bendrauti, užsienio kalbų žinojimas, savo krašto gamtos, kultūros, istorijos objektų pažinimas, etninės kultūros žinios ir kita. Galima teigti, kad tą faktą, jog kaimo turizmo verslą sėkmingiausiai vysto miestiečiai, lemia ne tik menkesni kaimo gyventojų finansiniai ištekliai, bet ir žemesnis jų išprusimas. Kvalifikuoti darbuotojai, kurių pasigendama kaimo turizmo vietovėse, kuria kaimo turizmo paslaugų teikėjų ir visos šalies turizmo įvaizdį. Todėl vadybos ir rinkodaros žinių suteikimas kaimo gyventojams yra būtinas norint veiksmingai plėsti Lietuvos kaimo turizmą.

3. Didėjanti šalies gyventojų ir užsieniečių kaimo turizmo paslaugų bei aktyvaus poilsio paklausa bei sumažėjęs kai kurių Europos ir Azijos turizmo regionų patrauklumas užtikrina kaimo turizmo plėtrą bei skatina tobulinti siūlomų paslaugų spektrą. Tam tikslui reikia atkreipti dėmesį į jau egzistuojančias pramogas kaimo turizmo vietovėse ir kurti naujas, kurių pageidauja poilsiautojai ir kurios galėtų sukurti papildomą ekonominę vertę. Lietuvoje minimaliai išplėtotą golfo laukų, hipodromų ir kita panaši sportinės veiklos infrastruktūra, kuri gali ir turi būti plėtojama. Tikslinga parengti nacionalinio lygmens galimybių studijas, nustatančias, kokios regioninės infrastruktūros reikia, kokios galimybės ją plėtoti bendroje Lietuvos turizmo plėtros ir paslaugų infrastruktūros sistemoje. Taip pat Lietuvoje pasigendama ir aktyvesnio žiemos poilsio, tai leistų sėkmingiau spręsti Lietuvos kaimo turizmo sezoniškumo problemą.

4. Siekiant Lietuvos kaimo turizmo darnios plėtros, būtina skatinti ekologinį turizmą, vystyti vandens turizmą, populiarinti nacionalinių parkų siūlomus dviračių, pėsčiųjų ir autoturizmo maršrutus, praplėsti siūlomų paslaugų pasirinkimą bei tobulinti jų kokybę, derinant miesto ir kultūrinį turizmą su kaimo turizmu, kuriant bendrus maršrutus ir turistines programas. Tikslinga yra bendradarbiauti su kaimyninėmis valstybėmis (Latvija, Lenkija, Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis), sudarant bendras rekreacijos zonas ir programas (plaukimas baidarėmis bendrose upėse, dviračių takai tarp valstybių ir pan.). Minijos upe tikslinga daugiau organizuoti plaukimo kanojomis, plaustais programas, turistų srautas dar padidės, nes, anot P. Grecevičiaus (2005), rengiamasi Gargžduose, Priekulėje, Drevernoje pastatyti mažųjų laivų prieplaukas, sujungti vietos vandenių turizmo maršrutus su Kuršių mariomis.

5. Siekiant plėtoti turistų informavimą, būtina pertvarkyti ir tobulinti nacionalinę Lietuvos kaimo turizmo informacijos sistemą. Tuo tikslu reikėtų tobulinti

esamą nacionalinės turizmo ir Lietuvos kaimo turizmo asociacijos svetainių formą ir turinį – papildyti jas patrauklia rinkodaros informacija, tobulinti turizmo objektų paieškos sistemą, pateikti aktyvaus turizmo (vandens, dviračių ir autoturizmo) organizavimo, apgyvendinimo paslaugų rezervavimo ir kitų kaimo turizmo paslaugų pasirinkimo galimybes, teikti informaciją naujomis užsienio kalbomis. Taip pat tikslinga yra tobulinti kaimo turizmo objektų ženklavimo sistemą Lietuvoje. Naudojant modernias technologijas ir informacijos pateikimo priemones, būtina pasiekti, kad kaimo turizmo informacija būtų lengvai prieinama kuo daugiau vartotojų, tiek Lietuvos gyventojams, tiek ir užsieniečiams. Tam, kad Lietuva sėkmingai galėtų konkuruoti Rytų turistų rinkose, kuo geriau pasinaudotų šio turistų srauto augimo ir geopolitiniais regiono pranašumais ir taptų Rytų ir Vakarų dalykinių ir kultūrinių ryšių tiltu, būtina išplėsti vizų išdavimo technines galimybes ir sudaryti sąlygas greičiau bei lanksčiau aptarnauti asmenis, prašančius vizos.

6. Viena iš priemonių, padėsiančių efektyviau spręsti kaimo turizmo finansines ir organizacines problemas – kaimo turizmo bendruomenių kūrimasis ir kooperacija. Taip pat plėtojant kaimo turizmą reikėtų stengtis visapusiškai išnaudoti ES struktūrinių fondų siūlomą finansinę paramą (pavyzdžiui, ES Žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Žuvininkystės fondo lėšas – EAGGF (*European Agricultural and Guidance Guarantee Fund*) ir FIGG (*Financial Instrument for Fisheries Guidance*) programas). Tikslinga taip pat naudoti M. Cawley ir kt. (2007) aprašomą integruoto turizmo modelį pagal SPRITE (Supporting and Promoting Integrated Tourism in Europe's Lagging Rural Regions) programą.

7. Apibendrinus, galima teigti, kad kaimo turizmo darnioji plėtra turi tapti viena iš kiekvienos valstybės prioritetinių užduočių, kuri turi būti strategiškai planuojama, organizuotai vykdoma, koordinuojama ir kontroliuojama. Lietuva turi alternatyvių kryptų kaimo turizmo plėtrai, tačiau visos plėtros perspektyvos turi būti kompleksiskai nagrinėjamos ir vykdomos, kad Lietuvos turizmo sparčiausiai vystantis sektorius galėtų sėkmingai konkuruoti Lietuvos rinkoje.

Literatūra

1. 2007 m. rugpjūčio 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 0944 „Dėl nacionalinės turizmo plėtros 2007-2010 metų programos patvirtinimo“. – Vilnius. http://www.lrv.lt/teises_aktai/files/2007/08/0944.doc [2008.03.26].
2. Armaitienė, A., Grecevičius, P., Vainienė, I., Urbis, A. (1999). Kaimo turizmas. – Vilnius: Aldorija.
3. Astromskienė, A., Šleinienė, D. Tiškienė, G. (2007). Kaimo turizmo plėtros Lietuvoje pokyčiai // Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Mokslo darbai. – Akademija, Nr. 11 (4).
4. Atkočiūnienė, V. (2007). Kaimo plėtros organizacijų mikroklimatas: Lietuvos vietos veiklos grupių atvejis // Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Mokslo darbai. – Akademija, Nr. 10 (3).
5. Cawley, M., Marsat, J-B., Gillmor, D. A. (2007). Promoting Integrated Rural Tourism: Comparative Perspectives on Institutional Networking in France and Ireland // *Tourism Geographies*, Vol. 9, Issue 4.
6. Čiegis, R. (2001). Tolydi ekonomikos plėtra: alternatyvių visuomenės plėtros modelių etiniai aspektai // *Ekonomika : mokslo darbai*, Nr. 54. – Vilnius: VU.
7. Čiegis, R. (2002). Tolydi plėtra ir aplinka: ekonominis požiūris. – Vilnius: Aldorija.
8. Čiegis, R. (2007). The Problems of the Sustainable Development in the Economic Theories // *Tiltai*, Nr. 3. – Klaipėda: KU.

9. Grecevičius, P. Rekreacijos ir turizmo plėtra Klaipėdos regione. (2000). <http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2000/01/1rek.html> [2008.03.29].
10. Grecevičius, P. (2005). Turizmo plėtros Minijos žemupyje ir Kuršių marių vandens trasose galimybės. Konferencijos medžiaga. – Klaipėda.
11. Grublienė, V. (2003). Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkio plėtros programa: modeliavimas ir valdymas. Daktaro disertacijos santrauka. Socialiniai mokslai, ekonomika (04S). – Vilnius: VU.
12. Kizos, T., Iosifides, T. (2007). The Contradictions of Agrotourism Development in Greece: Evidence from Three Case Studies // *South European Society and Politics*, Vol. 12, Issue 1.
13. Labanauskaitė, D., Juščius, V. (2001). Turizmo produkto ekonominė samprata ir turinys // Transformacijos Rytų ir Centrinėje Europoje: žurnalo „Tiltai“ priedas: mokslo darbai, Nr.4. – Klaipėda: KU.
14. Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija. – <http://www.zum.lt> [2008.02.28].
15. Ligeikienė, R. A. (2003). Turizmo plėtra ir valdymas. Daktaro disertacijos santrauka. Socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (03S). – Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras.
16. Mansfield, Y., Jonas, A. (2006). Evaluating the Socio-Cultural Carrying Capacity of Rural Tourism Communities: a “Value Stretch” Approach // *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie (Journal of Economic & Social Geography)*, Vol. 97, Issue 5.
17. Matekonienė, J., Navackaitė, L., Dubauskaitė, J. (2002). Kaimo turizmo vieta tolydžioje kaimo plėtroje // Regionų plėtra – 2002: tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. - Kaunas: Technologija.
18. Povilaitis, R. (2002). Lietuvos kaimo socialinės ir ekonominės plėtros kultūrinės prielaidos // Tiltai, Nr. 3. – Klaipėda: KU.
19. Ramanauskienė, J., Gargasas, A. (2007). Kokybės aktualumas kaimo turizmo verslo vadyboje // Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Mokslo darbai. – Kaunas: Akademija, Nr. 10 (3).
20. Sharpley, R. (2007). Flagship Attractions and Sustainable Rural Tourism Development: The Case of the Alnwick Garden, England // *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 15, Issue 2.
21. Štreimikienė, D., Kovaliov, R. (2007). Verslas ir darnaus vystymosi įgyvendinimas // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 41. – Kaunas: VDU.
22. Valančiauskaitė, V., Končiūtė, V. (2002). Kaimo turizmo rinkodaros aspektai // Tiltai, Nr. 3. – Klaipėda: KU.
23. Zografos, C., Allcroft, D. (2007). The Environmental Values of Potential Ecotourists: A Segmentation Study // *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 15, Issue 1.
24. Žalienė, I., Žalys, L. (2002). Kaimo turizmo plėtros prielaidos Dzūkijos regione // Tiltai, Nr. 1. – Klaipėda: KU.
25. Žilinskas, V. J., Ligeikienė, R., Petravičienė, L. (2007). Turizmo strategijos formavimo modelis Lietuvoje // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga.* – Šiauliai: VšĮ ŠU.

THE PERSPECTIVES OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM

Vytautas Jonas Žilinskas, Margarita Maksimenko

Klaipėda University

There are advantageous recreational conditions in Lithuania that allow the development of rural tourism. Today rural tourism is the important part of Lithuanian tourism sector that is characterized with its individuality and competitive features, is able to influence the formation of the image of local government and country, and induce the growth of incoming tourism. The article analyzes rural tourism as socioeconomic phenomenon, and suggests that its development is one of the ways to improve the living standards of country residents. The article also discusses the relevance of sustainable development, analyzes the condition of rural tourism in Lithuania, and suggests SWOT analysis of Lithuanian rural tourism and the perspectives of its sustainable development.

Rural tourism, sustainable development, SWOT analysis, development perspectives.

Copyright of *Management Theory & Studies for Rural Business & Infrastructure Development* is the property of *Management Theory & Studies for Rural Business & Infrastructure Development* and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.